

ახალი საერთაშორისო ენის შემგნა ღრის მოთხოვნა

გელა ღვინფაძე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

რეზიუმე

განხილულია ახალი საერთაშორისო საკომუნიკაციო ენის შექმნის საკითხი. ხაზგასმულია მისი შექმნის მნიშვნელობა ხალხებს შორის როგორც ჩვეულებრივი, საყოფაცხოვრებო, ასევე სამეცნიერო ურთიერთობების ხელშეწყობისათვის. ამ ურთულესი ამოცანის გადაჭრის გასაადვილებლად შემოთავაზებულია ახალი მიდგომები, კერძოდ, აღნიშნულ საქმეში ყოველი ერის სპეციალისტების ჩართვა, ენის ავტომატიზებული დაპროექტება და სხვ.

საკვანძო სიტყვები: ახალი საერთაშორისო ენა, ავტომატიზებული დაპროექტება.

1. შესავალი

დავიწყოთ ცნობილი ბიბლიური სიუჟეტის გახსენებით: უფალმა გაამპარტავებულ ადამიანებს საერთო ენა წაართვა... ჩანს, საერთო ენის (პირდაპირი გაგებით) უქონლობაცაა ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი იმისა, რომ ხალხებმა აქამდე ვერ გამონახეს საერთო ენა (ამჟერად, გადატანითი მნიშვნელობით).

საინტერესოა, რომ სახელგანთქმული ფილოსოფოსი ბერტრან რასელი მიიჩნევდა, რომ ადამიანებს შორის გაუგებრობებს ადგილი აღარ ექნება, თუ ისინი თითოეული ტერმინის განმარტებაზე შეთანხმდებიან. ძნელი დასაჯერებელია! თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ამ მოსაზრებაში მართლაც არის ჩადებული რაციონალური მარცვალი. მაგრამ ახერხებენ კი თუნდაც ერთ ენაზე მოლაპარაკე ადამიანები, ნათლად გააგებინონ ერთმანეთს საკუთარი აზრები? იგულისხმება, რომ დიალოგში მყოფ ადამიანებს, მართლაც, სურთ ამა თუ იმ საკითხის შესახებ ერთმანეთის აზრის მოსმენა და თუკი დარწმუნდებიან სხვათა მიდგომების მართებულობაში, მზად არიან, შეიცვალონ საკუთარი შეხედულება. ანუ, მხედველობაში არა გვაქვს ყველა ჩვენგანისათვის კარგად ნაცნობი სიტუაცია, როცა მხარეებს, მაგალითად, პოლიტიკოსებს, დიალოგის დანიშნულებად მიაჩნიათ სხვათა მოსაზრებების გაქიქება და საკუთარის წარმოჩენა-განდიდება. (აქვე დავამატებდით, რომ აზროვნების ასეთი წესი არა მხოლოდ პოლიტიკოსებისათვის არის დამახასიათებელი. სწორედ ამის გამო, მეცნიერები გვირჩევენ, რომ როცა ამა თუ იმ რანგის ხელმძღვანელს რაიმე მისთვის საჭირობო საკითხის გადასაწყვეტად მრჩეველთა აზრების შეჯერება უწევს, მსხნელად მიმართოს დელფის და არა, ვთქვათ, კომისიების მეთოდს).

მაგრამ დავუბრუნდეთ უფრო ნორმალურ ვითარებას - ადამიანებს სურთ, ნათლად გააგებინონ ერთმანეთს საკუთარი აზრები. შესაძლებელია კი მიზნის მიღწევა ყოველთვის სრულყოფილად მოხერხდეს თუნდაც მშობლიურ ენაზე? სიტუაცია კიდევ უფრო მაშინ რთულდება, როცა ადამიანს არამშობლიურ ენაზე უწევს საუბარი, დოკუმენტის შედგენა, რაიმე მასალის თარგმნა და ა.შ. მეტიც, “მშრალ”, სამეცნიერო ხასიათის ნაშრომებში გამოთქმული ესა თუ ის მოსაზრებაც კი სხვადასხვა მკითხველის მიერ შეიძლება სხვადასხვაგვარად იქნეს გაგებული.

ამასთან, პოლისემიის მიზეზი გახლდეს როგორც ტერმინების არსის აღქმისადმი ინდივიდუალური მიდგომა (გავიხსენოთ, რომ მეცნიერები ვერ შეთანხმებულან იმგვარი უმნიშვნელოვანესი ცნებების განმარტების საკითხშიც კი, როგორცაა, მაგალითად, “სისტემა”, “ალგორითმი” და სხვ.), ისე უფრო ბანალური რამ – მოცემული ენის შეზღუდული შესაძლებლობები რაიმე საგნობრივი თუ ქმედების სფეროს იდენტიფიცირებისას. ამ ნაკლს კი ისტორიული მიზეზები გააჩნია. მაგალითად, ცნობილი ფაქტია, რომ მრავალ ნაკლებად განვითარებულ ენაზე ვერაფრით ხერხდება (ყოველ შემთხვევაში დღეისათვის), ვთქვათ, გენერატორის მუშაობის პრინციპის აღწერა. მაგრამ თვით განვითარებულ ენაზე მოსაუბრე ადამიანებიც კი აზრის გადმოცემისას ხშირად ბევრ რამეს მხოლოდ გულისხმობენ - მოქმედებს ე.წ. დუმილის (default-ის) პრინციპი, რაც, საერთოდ, მათ ძალიან უადვილებს ერთმანეთთან ურთიერთობას, თუმცა არა ყოველთვის - არცთუ იშვიათად ადგილი აქვს სხვათა აზრების არასწორ ინტერპრეტაციასაც.

დიდ გერმანელ ნობელიანტ ფიზიკოს ვერნერ ჰაიზენბერგს თავის მოგონებებში მოჰყავს ასევე დიდი დანიელი ნობელიანტი ფიზიკოსის ნილს ბორის საინტერესო გამონათქვამი ამ საკითხთან დაკავშირებით:

“ენას აქვს თავისებურად მერყევი ხასიათი. არასოდეს არ ვიცი, ზუსტად რას ნიშნავს ესა თუ ის სიტყვა; აზრი, რომელიც გვსურს გამოვხატოთ, დამოკიდებულია სიტყვათა შეკავშირებაზე წინადადებაში, იმაზე, თუ რასთან დაკავშირებით ითქვა ეს წინადადება და კიდევ უამრავ სხვა თანმხლებ პირობასა თუ მიზეზზე...”

დღეს, როცა სხვადასხვა ქვეყნებს, ხალხებს შორის კავშირები არნახულად გაფართოვდა, ახალი, პირობითად სრულყოფილი, საერთაშორისო ენის შექმნა დროის მოთხოვნად იქცა.

2. ძირითადი ნაწილი

ენებისათვის დამახასიათებელი აზრობრივი კონსტრუქციების პოლისემურობის დამადასტურებლად მრავალი მაგალითის მოყვანა შეიძლება. აი, ზოგიერთი მათგანი:

ფრიად მრავალვარიანტულად შეიძლება იქნეს აღქმული ქართულ (და არამართო ქართულ) ენაზე ისეთი ტერმინებიც კი, როგორც გახლავთ “ჩემი” და “ჩვენ”:

ჩემი

“ჩემი ბურთი”

- იგულისხმება, რომ ბურთი მხოლოდ ჩემი საკუთრებაა.
- შესაძლოა, რომ ეს ბურთი ჩემი ძმისიც არის, მაგრამ მოცემულ მომენტში ხაზგასასმელი მისი «ჩემობაა”.
- “ჩემი სკოლა”
  - აქ, როგორც წესი, სკოლა სხვისიცაა, თუმცა გამორიცხული არ გახლავთ, რომ ეს გახლდეს ჩემი სახსრებით გახსნილი სკოლაც.
  - “სკოლაში” შეიძლება იგულისხმებოდეს არა ნაგებობა, არამედ – მიმართულება, მენტალობა.
- “ჩემი ფოტო”
  - ჩემი საკუთრება;
  - ჩემი გამოსახულებით;

- ჩემ მიერ გადაღებული;
- ჩემ მიერ მოწონებული;
- საჩემო;
- ჩემი შინაგანი სამყაროს ასახვა (მაგალითად, მხატვრული შემოქმედების ნიმუში);
- ჩემი ასლი (შვილის შესახებ შეიძლება ითქვას).

ჩვენ

- მე და შენ;
- მე და ის;
- მე და ეს (აქ მყოფი) პირი;
- მე, შენ და ის;
- მე და თქვენ და ა.შ.

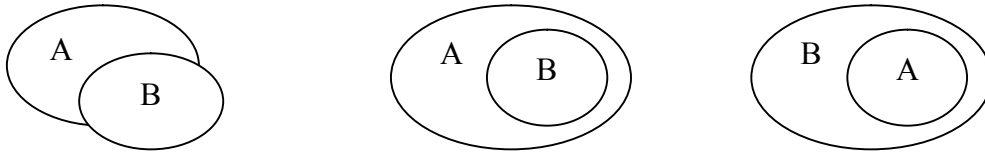
სხვადასხვაგვარად შეიძლება იქნეს აღქმული სხვა “კარგად ნაცნობი” სიტყვებიც. სიტუაციისდა მიხედვით, მაგალითად, მრავალნაირად შეიძლება გავიგოთ ტერმინი “თავი” და სხვ. ზოგჯერ სიტყვის სწორად გაგებაში მხოლოდ კონტექსტი გვეხმარება, მაგალითად, ტერმინი „შეადგენს“ შეიძლება სხვადასხვა დროს ასახავდეს.

მეცნიერული დარგების მსგავსად, ენის განვითარებაც გულისხმობს სიტუაციათა კლასიფიცირებას და თითოეული კლასის მაიდენტიფიცირებელი ტერმინით მონიშვნას. ენის ფრაზეოლოგიური მარაგის ფორმირებისას ადამიანები გარკვეულ შეთანხმებაზე მიდიან (ზოგჯერ საკუთარი თავისათვის ბოლომდე გაუცნობიერებლადაც კი) - სიტყვას ეკისრება იდეოგრამის (გნებათ, პიქტოგრამის) როლი და არცთუ იშვიათად აღმოჩნდება, რომ ეს იდენტიფიკატორი დიდ ვერაფერ ლოგიკურ კავშირშია კლასთან, მაგრამ ტერმინი უკვე დამკვიდრდა და მისი ახლით შეცვლა რიგ სირთულეებთან არის დაკავშირებული.

მაგალითად, В ОИЩЕМ ითარგმნება, როგორც “საერთოდ”, და შინაარსობრივად ასახავს ისეთ სიტუაციათა კრებულს, რომლებიც უმეტესწილად შეიძლება დავახასიათოთ რაიმე კონკრეტული ნიშან-თვისებით. ოდნავ ფორმაცვლილი ВООИЩЕ სიტყვით სახელდებული სიტუაცია (ან სიტუაციათა კრებული) კი, კონტექსტიდან გამომდინარე, დამატებით შეიძლება ასახავდეს ასახავს ისეთ ვითარებასაც, რომელიც ამა თუ იმ შეფასებას იმსახურებს ყველთვის. ცხადია, მოცემულ ვითარებაში ВООИЩЕ სიტყვისათვის ამა თუ იმ როლის დაკისრება ადამიანებს შორის მხოლოდ შეთანხმების პროდუქტია და არა ლოგიკური კანონზომიერების შედეგი.

ასევე, შეთანხმების საკითხია, რა იგულისხმება და რითი განსხვავდება ერთმანეთისაგან, მაგალითად, შემდეგი სიტყვები: ум и разум, რომელთა შესატყვისები, ვთქვათ, ქართულ ენაში სხვადასხვა ძირებს უკავშირდება [ჭკუა, გონი (გონება, გონიერება, გონიერულობა)].

ძალიან ბევრი სიტყვა, ფაქტობრივად, მრავალი სხვადასხვა უფრო ვიწრო, უფრო კონკრეტულ ცნებათა განზოგადება გახლავთ და სხვადასხვა ენებზე ამ, ერთი შეხედვით, ერთიდაიმავე სიტყვებთან დაკავშირებული სიმრავლეები კვეთაში განსხვავებულ სურათებს წარმოგვიდგენს:

განსაკუთრებულ თავისუფლებას ენის ახალი კონსტრუქციების შექმნისას იჩენენ დიდი მწერლები, რომელთა ავტორიტეტი ფართოდ უხსნის გზას ენაში “არანორმალური ნორმების” დამკვიდრებას. პოეტური „ულოგიკობა“ (ვფიქრობთ, აქ შეიძლება ეს სიტყვა ბრჭყალების გარემოც ვინმართ) განსაკუთრებით თავს იჩენს მოქმედებებისათვის დროის შერჩევას (მით უფრო მაშინ, როცა რთული წინადადებების ფორმირება ხდება). შედეგად, გერმანული *sagte*, სიტუაციიდან გამომდინარე, შეიძლება ითარგმნოს, როგორც “თქვა” ან როგორც “ამბობდა”, ხოლო *Und sagte kein einziges Wort* - როგორც *и не сказав ни единого слова*. არამცთუ მწერლები (რომელთათვისაც მანერულობა შეიძლება ითქვას პროფესიული “სენია”), ჩვეულებრივი ადამიანებიც არცთუ იშვიათად იყენებენ საუბარში დროის ერთი ფორმის მეორეთი ჩანაცვლების ხერხს, კერძოდ, მომავლის თუ წარსულის ქმედებების ამსახველის - აწმყოს ფორმით და სხვ. მაგალითად, კონტექსტიდან გამომდინარე, შემასმენელი “ვწერთ” შეიძლება აღნიშნავდეს როგორც აწმყო, ასევე წარსულ და მომავალ დროებს, მიმდინარე უწყვეტ თუ განმეორებით წყვეტილ მოქმედებებს.

გაურკვევლობის წარმოქმნის ალბათობა იზრდება ფრაზების ფორმირებისას. მაგალითად, სხვადასხვაგვარად შეიძლება გავიგოთ შემდეგი გამოთქმა:

გავიხსენოთ დავიწყებული სიტყვების ჯგუფი.

შეგნებული სიტუაციური „თვალდაზრუნულობის“ კლასიკური მაგალითია გამოთქმა: „(ვინმე) სახლშია“... და ამ დროს დასაშვებად მიიჩნევა, რომ ეს ვინმე შეიძლება იმყოფებოდეს საკუთარი სახლის სახურავზე თუ ეზოშიც კი.

ცხადია, ამგვარი „შეუსაბამობები“, როგორც წესი, გაუგებრობებს არ იწვევს, მაგრამ ნათელია, რომ ყოველთვის ასე არ ხდება.

შემდეგ, ენაში არსებულ მრავალ, ტრადიციულად დამკვიდრებულ „აზრობრივ უაზრობებს“ ამ ენის მცოდნენი უკვე იმდენად არიან შეგუებულნი, რომ ადამიანები მხოლოდ მაშინ ამჩნევენ „უხერხულობებს“, როდესაც არცთუ კარგად ნასწავლ რომელიმე სხვა ენაზე ცდილობენ საკუთარი აზრის გამოთქმას.

მაგალითისათვის მოგვყავს მოკლე დიალოგი „პირდაპირი“ თარგმანითურთ:

Вано здесь находится?

Нет, еще не приходил.

ვანო აქ იმყოფება?

არა, ჯერ არ მოდიოდა.

ცხადია, ნებისმიერი ენიდან ნებისმიერ სხვა ენაზე უამრავი ასეთი “თარგმანის” მოყვანა შეიძლება მაგალითად.

ყოველი ენის განსაკუთრებულ პლასტს – მის დიდ სიმდიდრეს შეადგენს იდიომატური გამოთქმები. ერთადერთი გამოსავალი მათი თარგმნისას გახლავთ მეორე ენაზე შინაარსობრივად

შესატყვისი იდიომის მოძებნა, რაც ყოველთვის ვერ ხერხდება. ამასთან, შეიმჩნევა ტენდენცია იდიომების, ფრთიანი გამოთქმების და ა.შ. ერთიდან სხვა ენაზე კალკირებისა, რაც არცთუ იშვიათად ხელოვნურობის შთაბეჭდილებას ტოვებს.

მართალია, მხატვრული ლიტერატურის პროფესიონალი მთარგმნელები მათზე დაკისრებულ მოვალეობას წარმატებით ართმევენ თავს (ზოგჯერ მეტისმეტად კარგადაც, როცა ესა თუ ის ლექსი თარგმანში ორიგინალზე უკეთესადაც კი ჟღერს), მაგრამ საქმე ძალიან რთულდება ფილოსოფიური, რელიგიური, ტექნიკური თუ იურიდიული სახის ნაწარმოებებისა და დოკუმენტებისათვის, ანუ მაშინ, როცა ორიგინალთან გაცილებით მეტი სიზუსტით მიახლოება (ხშირად, იდენტურობაც) მოითხოვება. ამერიკელი ფილოსოფოსი უილიამ ჯეიმსი წერდა, რომ ყოველი სიტყვის გაგონებისას ცნობიერებაში გამოიკვეთება ამ სიტყვის ძირითადი მნიშვნელობა, მაგრამ ამავე დროს თავს იჩენს სხვა, ნაკლებად მკვეთრი მნიშვნელობებიც, რაც, თავის მხრივ, სხვა ცნებებთან კავშირზე მიგვანიშნებს და მათი ზემოქმედება შეუცნობელის მიჯნას აღწევს და რომ ეს დამახასიათებელია არა მარტო პოეტური ან, გნებავთ, ჩვეულებრივი სასაუბრო მეტყველებისათვის, არამედ ბუნებისმეტყველების ენისთვისაც კი. შემდეგ ჯეიმსი აღნიშნავს, რომ სწორედ ატომურ ფიზიკაში ბუნებამ კიდევ ერთხელ გვიჩვენა, თუ რაოდენ შეზღუდული შეიძლება აღმოჩნდეს იმ ცნებათა გამოყენების სფერო, რომლებიც მანამდე სავსებით გარკვეულად და არაპრობლემატურად გვეჩვენებოდა. მაგალითებად მეცნიერს მოჰყავს ისეთი “ყველასათვის ნათლად გასაგები” ცნებები, როგორცაა “ადგილი” და “სიჩქარე”.

“იდეალური” ენის შექმნის შესაძლებლობებსა და საჭიროებაზე ჯერ კიდევ არისტოტელე და სხვა ძველი ბერძენი მოაზროვნეები მსჯელობდნენ. მათ მიაჩნდათ, რომ სავსებით შესაძლებელია ენის იმგვარად დაზუსტება, რომ იგი ლოგიკური დასკვნების ჯაჭვის ფორმირებისათვის გამოდგეს. იხსენებს რა ამ ფაქტს, ჰაიზენბერგს მიაჩნდა, რომ ზუსტი ენა ჩვეულებრივ ენასთან შედარებით ბევრად უფრო შეზღუდული იქნებოდა, თუმცა ბუნების შემსწავლელი მეცნიერებებისათვის იგი ფასდაუდებელ ინსტრუმენტად მოგვეკვლინებოდა.

ახალი საკომუნიკაციო ენის შექმნის საკითხი რომ აქტუალურია, ამაზე თუნდაც ის ფაქტი მეტყველებს, რომ უკვე უამრავი ასეთი ენაა შექმნილი (ასე გასინჯეთ, უცხოპლანეტელებთან აზრთა გაცვლა-გამოცვლისთვის განკუთვნილიც კი!), მაგრამ რეალურ, თვალშისაცემ შედეგს მხოლოდ მე-19 საუკუნეში შექმნილი ესპერანტოს სახით ვხვდებით (დანარჩენი, ასეთი სახის ენების მცოდნე კი უმეტეს შემთხვევაში მხოლოდ ერთადერთი ადამიანი – მისი შექმნელი ყოფილა).

ყველასათვის ნათელია, რომ ახალი, თუნდაც პირობითად სრულყოფილი, მსოფლიო ენის შექმნა ისეთი ურთულესი საქმე გახლავთ, რომ ერთი (ან რამდენიმე) ადამიანის მიერ ასეთი საშუაოს გაწევა ყოვლად წარმოუდგენელია. ამასთან, ხაზი უნდა გაესვას შემდეგ გარემოებას - არათუ უშუალოდ ეს პროცესია განსაკუთრებული ფენომენი, არამედ ძალიან რთულ საქმედ გვესახება ახალი მსოფლიო ენის შექმნასთან დაკავშირებული საკითხების მთელი კომპლექსის გადაწყვეტა. პრობლემათა რიგში უპირველესად გვესახება სწორი პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღება, გადაწყვეტილებებისა, რომლებიც ერთნაირად მისაღები იქნება

“ყოველი ენისათვის” (იოანე-ზოსიმე)... მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება ვისაუბროთ ზეამოცანის მეცნიერული თუ სხვა სახის ასპექტების შესახებ, კონკრეტული გეგმების, ეტაპების, ვადების, შედეგების სახის განსაზღვრაზე...

მიუხედავად ყოველივე ზემოთ თქმულისა, სხვადასხვა ენაზე მოლაპარაკე ხალხებისათვის ახალი, ადამიანის მოღვაწეობის მრავალ სფეროში არსებულ მიღწევებზე დაფუძნებული ეფექტიანი (და ეფექტური) საკომუნიკაციო მსოფლიო ენის შექმნა არცთუ გადაუჭრელ ამოცანად გვესახება. სხვა თუ არაფერი, ნებისმიერი ბავშვი ხომ თვითონ და დიდი წარმატებითაც იქმნის სულ რაღაც 3-4 წლის განმავლობაში საკუთარ ენას - ქართველი ქართულს, ჩინელი ჩინურს (უკვე ქართულსაც) და ა.შ.

თუ ახალი მსოფლიო ენის შექმნის საჭიროებაზე შევთანხმდებით (სხვა შემთხვევაში საუბრის გაგრძელებას აზრი არ აქვს), უნდა დავიწყოთ თავიდათავიდან:

შეკითხვა:

რა მიზანი (მიზნები) აქვს ამ წამოწყებას?

პასუხი:

ზნეობრივი, პოლიტიკური, ეკონომიკური, მეცნიერული, კულტუროლოგიური.

განმარტება:

დიდი საერთო მიზანი ხალხებს აახლოვებს, ხელს უწყობს მათ შორის მშვიდობის დამყარებას. და ეს ხდება მაშინაც კი, როცა ადამიანთა ურთიერთობებს შევჯიბრებითი ხასიათი აქვს. ნათქვამის საილუსტრაციო მაგალითად ოლიმპიური თამაშების მოყვანაც იკმარება. მსოფლიო ენის შექმნაში მონაწილე თითოეული ხალხი (იხ. ქვემოთ) საკუთარი ენიდან მასში შეიტანს ყოველივე საუკეთესოს და მომავალშიც იზრუნებს საერთო „შთამომავლის“ დაფრთხილებაზე. ასეთი ენის შექმნის შედეგად გაადვილდება სხვადასხვა ეროვნების ადამიანებს, ჯგუფებს, ხალხებს შორის ურთიერთობები როგორც ყოფით, ასევე „პროტოკოლურ“ დონეებზე, მსოფლიო ენა გაადვილებს მათ მიერ საერთო ენის (ფიგურალური გაგებით) პოვნის პროცესსაც.

შეკითხვა:

ვინ უნდა შექმნას ახალი ენა?

პასუხი:

მთელმა მსოფლიომ.

განმარტება:

ასეთი გადაწყვეტა პრინციპულად განასხვავებს ერთმანეთისაგან ახალი და სხვა, ამავე დანიშნულების მქონე ენების შექმნისადმი მიდგომებს. “მთელ მსოფლიოში” იგულისხმება ყველა ის ქვეყანა თუ ცალკეული ადამიანი, რომელთაც ამ გრანდიოზულ პროექტში მონაწილეობის მიღების სურვილი გააჩნიათ.

შეკითხვა:

ვინ დააფინანსებს პროექტს?

პასუხი:

ნებისმიერი მსურველი (ქვეყანა, პირი, ორგანიზაცია).

განმარტება:

დამფინანსებელია ის პირიც, რომელიც უსასყიდლოდ იმუშავებს პროექტის განსახორციელებლად.

შეკითხვა:

ვინ მოგვევლინება “დირიჟორის” როლში?

პასუხი: იუნესკო.

განმარტება: ამასთან, პროექტი შეთანხმდება გაეროსთან.

შეკითხვა:

სად განთავსდება მთავარი შტაბი, რა ფუნქციები დაეკისრება და ვინ შეადგენს მის კონტივენტს?

პასუხი:

საქართველოში, ბაზალეთის ტბასთან არსებულ კომპლექსში. მას ექნება კავშირები რეგიონალურ ცენტრებში არსებულ ფილიალებთან. გადაწყვეტილებებს დემოკრატიული წესით შეიმუშავებენ პროექტის მონაწილე თითოეული ქვეყნის წარმომადგენლები.

განმარტება:

კავკასია ენების სამყაროა. საქართველოში შესანიშნავი ტრადიციების მქონე ლინგვისტიკური სკოლა არსებობს. კომუნიკაბელობის უნარი ქართველი ხალხის ერთ-ერთი ძირითადი ეროვნული ნიშან-თვისებაა და ძალიან მნიშვნელოვანია ის ფაქტიც, რომ მსოფლიოს ქართველთა ჰეგემონობის შიში არ აქვს.

შტაბში იმუშავებს ყოველი ქვეყნის 1 ან 2 წარმომადგენელი, რომელთაც განუწყვეტელი კონტაქტი ექნებათ საკუთარი სახელმწიფოს იმ მეცნიერებთან თუ სხვა პირებთან, რომლებიც პროექტის განხორციელებაში ჩაებმებიან. პერიოდულად მოხდება ადგილზე ამ ადამიანების გამოძახება ორგანიზაციული და მეცნიერული პრობლემების განმხილველ შეხვედრებსა და კონფერენციებში მონაწილეობის მისაღებად.

შეკითხვა:

როგორი იქნება ეს ენა, რა პრინციპებს დაეფუძნება მისი დაპროექტების პროცესი?

პასუხი:

ენა შესასწავლად უნდა იყოს ადვილი, ერთდროულად მოიცავდეს გრაფიკული და შესტების ენათა პლასტებს. დასძული ამოცანის გლობალური ხასიათიდან გამომდინარე, მისი შექმნა, ტესტირება, გადაწყვეტილებების შეფასება-დაზუსტება უნდა მოხდეს ავტომატიზებულ რეჟიმში.

განმარტება:

არსებული ენებიდან ყოველივე საუკეთესოს აღებისა და ხელოვნური ენების შექმნის გამოცდილების გათვალისწინების შედეგად, ახალი ენა უნდა იყოს გაცილებით მოკლე ხანში ასათვისებელი, ვიდრე ნებისმიერი სხვა განვითარებული ენა, მაგრამ ამავე დროს მასში ჩადებული უნდა იყოს, ფაქტობრივად, შეუზღუდავი შესაძლებლობები შემდგომი განვითარებისათვის. მისი გაგება უნდა გაუადვილდეს კომპიუტერულ პროგრამებს. მაშასადამე, ტერმინები და ფრაზების კონსტრუირების წესები მაქსიმალურად უნდა გამორიცხავდეს პოლისემიას. ჩანს, ამ ენას ნათესაობა უნდა ჰქონდეს ბეკუსის კონსტრუქციებთან.

ამასთან, ახალი ენა უნდა იყოს მოსასმენად სასიამოვნო. რამდენადაც ეს შესაძლებელია, გამორიცხულ უნდა იქნეს მისი ლექსიკის შემადგენელი სიტყვებისა და სხვადასხვა ენებში არსებული უცნუზურო ან სხვა სახის არასასურველი ტერმინების ჟღერადობათა დამთხვევები. ამასთან, სიტყვათწარმოქმნის ფორმები უნდა იყოს საკმაოდ მრავალფეროვანი, ხოლო ტერმინების ურთიერთგანმასხვავებელი ბგერითი ნაწილები - სათანადოდ გამოკვეთილი, რათა საუბრისას თავიდან იქნეს აცილებული სიტყვების მიმსგავსებული ჟღერადობით გამოწვეული შეცდომები და

პროზისათვის სრულიად არასაჭირო შემთხვევითი გართმევები. თავისთავად ცხადია, რომ ასეთი თვისებების მქონე ენის შექმნა უახლესი კომპიუტერული ტექნოლოგიების გამოყენების გარეშე ვერანაირად ვერ მოხერხდება.

დაბოლოს, ცნებათა ფორმირება-სახელდებისას, სადაც ეს გამართლებულად ჩაითვლება, შეიძლება იერარქიული მიდგომით სარგებლობა, მაგალითად, ცნებების „რკინა“, „სპილენძი,“... ეტიმოლოგიურად „მეტალის“ ცნებასთან დაკავშირება და ა.შ.

3. დასკვნა

ყოველივე შემოთ თქმულიდან გამომდინარე, ვთვლით, რომ ახალი საერთაშორისო საკომუნიკაციო ენის შექმნა მთელი კაცობრიობის საქმედ უნდა იქცეს. ახალი, პირობითად სრულყოფილი ენის შექმნა, ამ მიმართულებით მრავალი ადამიანის თუ თაობების მიერ დაგროვილი გამოცდილების გათვალისწინებით, დიდ როლს შეასრულებს ხალხების ურთიერთგაგების, ურთიერთდაახლოების დიდ საქმეში. XXI საუკუნის ადამიანმა, წინა ეპოქებში დაგროვილი ცოდნა-გამოცდილებების საფუძველზე, ახლებური დასკვნა შეიძლება გამოიტანოს ბაბილონის გოდოლის შესახებ ბიბლიური სიუჟეტის წაკითხვის შემდეგ: თუ ადამიანები საერთო ენას იპოვნიან, მაშინ ისინი ღმერთს მიუახლოვდებიან !

ლიტერატურა

1. ღვინეფაძე გ. არსზე ორიენტირებული ლინგვისტიკა. კონფ. ბუნებრივ ენათა დამუშავება. ქართული ენა და კომპიუტერული ტექნოლოგიები. თბილისი, 2004.
2. ანთიძე ჯ., მიშელაშვილი დ. ბუნებრივი ენის მორფოლოგიური ანალიზატორი. კონფ. ბუნებრივ ენათა დამუშავება. ქართული ენა და კომპიუტერული ტექნოლოგიები. თბილისი, 2004.
3. ჰაიზენბერგი ვ. ნაწილი და მთელი. „განათლება“. თბილისი, 1983.

CREATION OF THE NEW INTERNATIONAL LANGUAGE - COMMAND OF TIME

Gvinepadze Gela
Georgian Technical University

Summary

the Article considers a problem of creation of the new international communication language. Its value for improvement of mutual understanding between people, as on usual - household, and scientific, etc. levels is underlined. Some new approaches for the decision of the given most complicated problem, in particular, participation in its development of experts from all world, automation of this process are offered, etc.

СОЗДАНИЕ НОВОГО МЕЖДУНАРОДНОГО ЯЗЫКА - ВЕЛЕНИЕ ВРЕМЕНИ

Гвинепадзе Г.
Грузинский Технический Университет

Резюме

Рассматривается вопрос создания нового международного коммуникационного языка. Подчеркнуто его значение для улучшения взаимопонимания между народами, как на обычном - бытовом, так и научных и т.п. уровнях. Предлагаются некоторые новые подходы для решения данной сложнейшей проблемы, в частности, участие в его разработке специалистов со всего мира, автоматизация этого процесса и др.